

«Ευτυχισμένα παιδιά] είναι τα παιδιά που είναι προετοιμασμένα για τα πάντα»

Media: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ Page: 64-65 Published at: 13-04-2024
Author: Surface: 1225.75 cm² Circulation: 4750
Subjects:

ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

«Ευτυχισμένα παιδιά είναι τα παιδιά που είναι προετοιμασμένα για τα πάντα»

«Το περίεργο μαξιλάρι», το πρώτο βιβλίο για παιδιά του γνωστού συγγραφέα και υπεύθυνου του «Ανοιχτού Βιβλίου» στην «Εφ.Συν.», δίνει και σ' εκείνον και σ' εμάς μια ιδανική αφορμή για να μιλήσουμε για τους στόχους που έχει ή θα έπρεπε να έχει η παιδική λογοτεχνία

ΤΗΣ ΠΑΡΗΣ ΣΠΙΝΟΥ

«**Π**ού πάνε τα όνειρα όταν ξυπνάμε;» Ενα κοριτσάκι ρωτάει. Ένας άσπρος γάτος, ένα μπλε ποδήλατο, μια ξύλινη καρέκλα, ένα ασημένιο ρομπότ, ένας καφέ αρκούδος, ένας δάσκαλος του τζούντο, μια καθηγήτρια του πιάνου, αλλά κι ένας άστεγος, κι ο Μιχάλης που έχασε στον πόλεμο τον μπαμπά του και η Μέλι από τη Μαλαισία που βοηθάει τη μαμά, προσπαθούν να δώσουν τις απαντήσεις τους στο νέο βιβλίο για μικρά παιδιά του Μισέλ Φαΐς με τίτλο «Το περίεργο μαξιλάρι» (εκδ. Πατάκη). Μια αστεία, συγκινητική και απρόσμενη ιστορία για όλα αυτά που βλέπουμε με ανοιχτά και κλειστά μάτια, που κεντρίζει τη φαντασία, αλλά αγγίζει και την κοινωνική πραγματικότητα.

Είναι το πρώτο βήμα στον χώρο του παιδικού βιβλίου του γνωστού συγγραφέα (το τελευταίο βιβλίο του είναι η «Εξουθενώση») και, όπως διαπιστώνουμε, η γέννηση του γιου του Μάρκου έπαιξε ρόλο σε αυτό. «Είναι το πρώτο βιβλίο μιας σειράς σκληρόδετης και εικονογραφημένης και απευθύνεται σε παιδιά τεσσάρων ετών και άνω. Εχω ήδη γράψει άλλες δύο ιστορίες σ' αυτήν τη γραμμή. Ευτύχησα να έχω δίπλα μου, στο πρώτο μου βήμα, το πολύτροπο εικαστικό βλέμμα της καταξιωμένης Ντανιέλας Σταματιάδη», μας λέει ο Μισέλ Φαΐς, ο οποίος γράφει πεζογραφία, θέατρο, σενάριο, έχει μεταφραστεί και βραβευτεί, διδάσκει δημιουργική γραφή και είναι υπεύθυνος του «Ανοιχτού Βιβλίου» στην «Εφ.μερίδα των Συντακτών».

Η ανατροφή του γιου σας, ο νέος σας

ρόλος ως πατέρας, σας ώθησαν να γράψετε «Το περίεργο μαξιλάρι»;

Ποτέ δεν έβλεπα τα βιβλία μου ως παιδιά μου – σχεδόν με ενοχλούσαν όσοι τα θεωρούσαν κάπως έτσι. Τα παιδιά είναι κάτι πολύ βαθύ και αμετάκλητο. Μόνο αν γίνεις πατέρας βλέπεις από διαφορετική γωνία: πρώτον τους γονείς σου, δεύτερον τον εαυτό σου παιδί, τρίτον το πέρασμα του χρόνου. Γίνεσαι όλος ένα διαρκές εκκρεμές. Είσαι γεννήτορας ή παιδί; Δημιουργός ή δημιουργημένος; Επειδή ακούω να λένε πως φυσιογνωμικά μου μοιάζει ο Μάρκος, διορθώνω: του μοιάζω. Στον Μάρκο διάβαζα και έλεγα από νωρίς (και η μητέρα του) ιστορίες. Του καλλιεργήθηκε η εμπειρία του ακροατή. Έκανε καίριες, απρόσμενες παρατηρήσεις, αστείες, ενίοτε και στοχαστικές. Και καλός αφηγητής είναι αυτός που έχει θητεύσει στην απαιτητική ακρόαση. Εξ ου και σήμερα δομεί στέρεα και διηγείται απολαυστικά αυτά που σκέφτεται ή φαντάζεται.

Τι θέλατε να επικοινωνήσετε μ' αυτή την αφήγηση;

Την απόλαυση της ανάγνωσης. Τι άλλο; Να διαβάσει ο γιος μου, οι συμμαθητές και οι φίλοι του, αλλά κι ένας ευρύτερος κύκλος παιδιών αυτό το βιβλίο. Προφανώς, το γεγονός ότι στα εξήντα έξι μου (μετά από είκοσι πεζογραφικά βιβλία, θεατρικά, σενάρια και πολλά άλλα) αποφάσισα να γράψω παιδικό βιβλίο δεν είναι μόνο ένα αφηγηματικό άνοιγμα, αλλά ένα ανοιχτό υπαρξιακό αίτημα επαναπροσδιορισμού.

Γιατί επιλέξατε τα όνειρα να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σ' αυτήν την ιστορία;

Τα όνειρα, η στρατηγική και η ποιητική του ονείρου με απασχολεί εντός κι

Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

«Ας μη δημιουργούμε «κλίμα θερμοκηπίου» για τους μικρούς αναγνώστες»

εκτός αφηγηματικής επιφάνειας. Ανά περιόδους βλέπω πολλά όνειρα που τα καταγράφω από έφηβος. Πολλά από αυτά έχουν γίνει ιστορίες –μεγαλύτερες ή μικρότερες– στην ενήλικη γραφή μου. Κυρίως όμως είναι ένας τρόπος πρόσληψης και ερμηνείας του κόσμου. Δώδεκα χαρακτηριστικές (μικροί και μεγάλοι, ζώα και πράγματα), που περιστοιχίζουν την μικρή ηρωίδα του βιβλίου, λειτουργούν σαν καθρέφτες που φωτίζουν διαφορετικά το ερώτημα: «Πού πάνε τα όνειρα όταν ξυπνάμε;» Η ζωή των ονείρων διαμορφώνει την καθημερινότητα ενός παιδιού. Τη γλυκαίνει, την αναστατώνει, την εμπλουτίζει, την προεκτείνει. Αυτή την ενύπνια πολυσημία θέτω στο κέντρο του βιβλίου. Εξ ου και το «μαξιλάρι» είναι ταυτόχρονα ανήσυχος, παιγνιώδης, τρυφερό, αλλόκοτο, θυμωμένο, χαρούμενο. Έχει ατομικές και συλλογικές «περιέργειες». Με δυσλό-

«**Η παιδική λογοτεχνία μικρών ηλικιών, όχι γνώσεων, αλλά μυθοπλασίας όπως την αντιλαμβάνομαι είναι μια επιστροφή σε μια ζώνη μυθική. Εκεί όπου όλα είναι ανοικία και ταυτόχρονα απτά, ανάλαφρα και ταυτόχρονα αποκαλυπτικά**»

για επιδίωξη να φτιάξω ένα «μαξιλάρι» όπου θα ακουμπήσουν παρηγορητικά μικροί και μεγάλοι.

Είναι σημαντικό τα παιδιά από μικρή ηλικία να έρχονται σε επαφή με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, τα οποία θα αντιμετωπίσουν στην πορεία τους; Και πόσο οι γονείς μπορούν και πρέπει να ασχοληθούν μ' αυτό;

Τα περισσότερα παιδιά έχουν μια διαύγεια και μια ακρίβεια σε ό,τι τα απασχολεί. Μένεις με το στόμα ανοιχτό. Μια κατάσταση ταυτόχρονα ζωώδης και σοφή. Οσμίζονται τα πάντα. Αρα δεν έχει κανένα νόημα να κρύβουμε κάτω από το χαλί τις σκοτεινές όψεις της ζωής ή να τους λειαινουμε τις εκστατικές. Ούτε φυσικά να τους εκθέτουμε μια πραγματικότητα κούφια, μπουκωμένη διδακτισμό, διανοησμένη με στομφώδη σύμβολα ή γενικόλογη καταγγελία. Στο «Περίεργο μαξιλάρι» π.χ. μιλάω για τον θάνατο (μέσω του πολέμου) και για τους άστεγους και τους μετανάστες (μέσω των κοινωνικών ανισοτήτων). Χαμηλόφωνα, οικεία, μέσα από τα ονειρικά κάτοπτρα, όπως ακριβώς μιλάω και για τις φωτεινές ή κωμικές εκδοχές της ζωής. Η καθημερινότητα εμπιέχει απ' όλα. Ευτυχισμένα παιδιά είναι τα παιδιά που είναι προετοιμασμένα για τα πάντα. Οποιος έχει διαβάσει λαϊκά παραμύθια στην ακατέργαστη μορφή τους έχει τρομάξει. Υπάρχει όλη η διαβάθμιση του Κακού. Δεν ζητώ φυσικά να επιστρέψουμε σ' αυτή τη αρχέγονη συνθήκη. Αλλά και να μη φτάνουμε στο άλλο άκρο φοβικού «εξωραϊσμού». Δηλαδή, με βάση τις ανασφάλειές μας να δημιουργούμε «κλίμα θερμοκηπίου» για τους μικρούς αναγνώστες. Ας αφουγκραστούμε από την πηγή, χωρίς διαμεσολαβητές, το παιδικό άγχος και την παιδική ευδαιμονία κι ας το μεταμορφώσουμε.

Αισθάνεστε ότι μεγαλώνοντας, μαζί με τον γιο σας, αλλάζει ο τρόπος που βλέπετε τον κόσμο, τα πράγματα γύρω σας;

Αναπόδραστα. Γίνομαι πιο υπομονετικός, πιο αφελής, πιο δεκτικός κι όσο γίνεται πιο ανέμελος. Αν δεν κατορθώσουν να σ' αλλάξουν τα παιδιά, τότε το μόνο πλέον που απομένει να σ' αλλάξει (ριζικά) είναι ο θάνατος. Ωστόσο έχω την αίσθηση ότι σήμερα από τα παιδιά λείπει ο χρόνος. Χρόνος για παιχνίδι, επαφή και συζήτηση. Βομβαρδίζονται από «δράσεις» και «πληροφορίες». Από πολύ τρυφερές ηλικίες υπάρχει ένα άγχος αποδοτικότητας –και φευ ανταποδοτικότητας. Συχνά με τρομάζει ο ανταγωνισμός γονέων αλλά και σχολείων, όπου παραβλέποντας την ηλικία των παιδιών προβάλλουν επίμονα την εικόνα τους στο μέλλον ως πετυχημένων ενήλικων. Γι' αυτό και έχουμε τόσα παιδιά εγκαταλειμμένα μπροστά σε οθόνες ή σε νταντάδες.

«Η ζωή των ονειρών διαμορφώνει την καθημερινότητα ενός παιδιού. Τη γλυκαίνει, την αναστατώνει, την εμπλουτίζει, την προεκτείνει. Αυτή την ενύπνια πολυσημία θέτω στο κέντρο του βιβλίου»

Θα λέγατε στον Μάρκο τα παραμύθια με τα οποία εσείς μεγαλώσατε;

Δεν μεγάλωσα με παραμύθια. Οι γονείς μου, αν και διάβαζαν -ειδικά η μητέρα μου-, δεν μου διάβαζαν παιδικές ιστορίες. Με το που έμαθα να διαβάζω άρχισα να διαβάζω μανιωδώς εικονογραφημένα: από Μίκυ Μπους έως την εξαιρετική σειρά του Πεχλιβανίδη «Κλασικά Εικονογραφημένα». Γύρω στα δώδεκα ανακάλυψα τον Κάφκα κι έκτοτε έπεσα στο πηγάδι του εαυτού. Ο Μάρκος μεγάλωσε με πολλές αφηγήσεις και ιστορίες –επινοημένες και γραμμένες. Ζει μέσα στις βιβλιοθήκες και τώρα που μαθαίνει να διαβάζει είναι σαγηνευμένος. Διαβάζει τα πάντα. Από επιγραφές στον δρόμο, ετικέτες στο σουπερμάρκετ και φυσικά μια μεγάλη γκάμα από βιβλία. Μέχρι και παραμύθια μού υπαγορεύει. Είναι ο ήρωάς μου και η έμπνευσή μου.

Πόσο δύσκολο είναι να γράψετε ένα παραμύθι σε σχέση μ' ένα μυθιστόρημα. Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές;

Η παιδική λογοτεχνία (γιατί η εφηβική εικάζω ότι έχει άλλους κώδικες και απαιτήσεις) και ειδικότερα η παιδική λογοτεχνία μικρών ηλικιών, όχι γνώσεων, αλλά μυθοπλασίας όπως την αντιλαμβάνομαι είναι μια επιστροφή σε μια ζώνη μυθική. Εκεί όπου όλα είναι ανοίκεια και ταυτόχρονα απτά, ανάλαφρα και ταυτόχρονα αποκαλυπτικά. Δεν υπάρχουν βεβαιότητες, δεν υπάρχουν στεγανά, δεν υπάρχουν μυστικά και ψέματα. Ζώντας σ' έναν μετα-αφηγηματικό κόσμο αυτό φρονώ ότι αντανάκλαται όχι μόνο στην ενήλικη αλλά και στην παιδική γραφή. Εξ ου πλέον και η περιπέτεια ενός παραμυθιού γίνεται και αφηγηματική περιπέτεια του παραμυθιά. Αφηγητής είναι αυτός που ενώ διηγείται μια ιστορία ταυτόχρονα αναρωτιέται τι σημαίνει «παραμύθι», τι σημαίνει «επινοώ» και «λέω παραμύθια» σε παιδιά, πώς συνδυάζω τον σημερινό εξάχρονο ή δεκάχρονο αναγνώστη με την ξανακερδισμένη μου παιδικότητα.

ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

Το περίεργο μαξιλάρι

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ